పక్షిరబ్ద [illegible] బాగము

885
8580

వేదాంతగ్రంథాలు

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

(పశ్యాశబ్దవిచారః)

చదువరులారా?

ఒకసంవత్సరముక్రిందట నొకవృథాకలహకాంక్షుఁ డొకపండితున్నాశ్రయించి యొకసమస్యను దెచ్చికొని దానిని మమ్మడిగి యీర్ష్యాచ్ఛికముగా నది మేము తప్పనినమ్మట సమస్యాదాతలయొద్ద కరిగి యున్న విశ్వాసమును లేనివిశ్వాసముఁ గల్పించి చెప్పి ఆయనను మాకుఁ బ్రత్యర్థిగా నొనర్చుటయుఁ, బిదప నాయనఘుఁడు కొమటిని జూచియిది తప్పనినవాఁడు .... ఇత్యాద్యప్రగల్భవచనములతో శాఖాభిమానులకు ధైర్యమును గల్గించుటయు, దానిపై "నైసర్గికబాజ" యని వారు కొన్ని యుత్తరములను మాకు వ్రాయించుటయు, మేము ప్రత్యుత్తరములచే నాదూకు నడఁచుటయుఁ, పిమ్మటఁ గొన్నాళ్లు మిన్నకుండి మరల వేఱొకమనుష్యుని మూలమున నొకజనుని ప్రేరేపి నీచాతినీచపుధోరణితో నుత్తరములు వ్రాసి మాకుఁ దొందరగల్గించుటయుఁ, పిమ్మట "మీరు తప్పనుటయే తప్పు" అనుమాటను వ్రాయించి రిజిస్టరుత్తరముగూడ నంపుటయు, దానిపైఁ బ్రేరకులసామర్థ్యము మాకుఁ బ్రకృతవిషయమును బూర్తిగా బోధపడి "మేము తప్పనుట తప్పుగాదు" కాశికావృత్తిలో స్పష్టమున్నది" అనునర్థమిచ్చు సంస్కృతపంక్తులతో నొకవ్యాసమును బ్రకటించుటయుఁ, బిమ్మట దానిని ఖండింపఁ జాలక నీచాతినీచోక్తులతో సమస్యాపూర్తి బాగుగ లేదనియు నేమో యనియు నేమో యనియుఁ బ్రల్లదముల ననేకులవ్రాళ్లతోఁ బ్రకటింపించుటయు, దానిపై "పండితాయుతే" అనుశీర్షిక గల వ్యాస మొకటి వ్రాసి వారివారియోగ్యతను మేము వర్ణించుటయుఁ, పిమ్మట "ఈసమస్య శెల్లకొండరామారావుగారు పంపనే లేదనియు,

వారి కంఠము జోక్యమే లేదనియు, నొకక్రొత్తగ్రంథమఁ ద్రాక్షా- తప్పి
కో నెంచుటయు, దానిపై దాసిగుట్టుమట్టు నెఱిఁగినవారు మఱికొంద
ఱు పెద్దమనుష్యులను సాక్షులుగాఁ బెట్టి వారే పంపిరనియు, లోనగు
నంశములను బ్రకటించుటయుఁ, బదపడి "వారికిని వీరికిని హస్తిమశ
కాంతర మని ప్రత్యర్థులు ప్రకటింపఁజేయుటయు, దానిని వారిశిష్యునిచే
వ్రాలు గలయుత్తరముచేతనే త్రిప్పికొట్టుటయు, నంతతోఁ బ్రకృతవి
షయమునఁ దగుయుక్తి దోఁపక సహజముగా నలవడిన యసత్యపుఁ
బల్లదములతోఁ శాఖాభిమానము లేదో తప్పుడువ్రాఁతలు వ్రాయుచుండు
టయు, దానికి వెనుక "బళీ బళీ" యని మూకృతజ్ఞులు తాళము వేయుచుఁ
జాపపుబండిత్రోలుచుంటయు, లోనగునంశములను "అభినవసరస్వతి, ద
ర్బారు, కవిత" అనుపత్రికలమూలమునఁ దెలిసికొనియే యున్నారుగ
దా! ఇట్టిదుస్థితిలో నున్నవిద్యావివాదమునకు మంచిదినములు వచ్చిన
వో యన్నట్టు లంతట నూజివీటిలో నుండు బ్ర॥ శ్రీ॥ మంత్రవాదిసూర్య
నారాయణశాస్త్రిలవారిశిష్యులఁట! యొకయాచార్యులుగారు "కాశి
కామతము ప్రాఁతదియగుటచేఁ గైకొనఁదగినదికాదు" ఇత్యాదియుక్తు
లతో నొకపత్రికను బ్రచురించిరి అనుపదమే దాని నవలీలగా బ్ర॥ శ్రీ॥
జయంతిభగీరథశాస్త్రులవారు ఖండించి మఱియొకపత్రికను బ్రకటించిరి,
పిమ్మట నాచార్యులవారు మరల నొకపత్రికను బ్రచురించిరి కాని య
ది కూడ మొదటిదానివలెనే తగినంత యుక్తియుక్తముగ లేనికారణ
మున శ్రీశాస్త్రులవారు మొదటిఖండనముచేతనే గతార్థ మని యెంచి
కాఁబోలును మిన్నకుండిరి, అంతట జంటగా నొకపత్రిక బయల్పడినది,
అందొకరు సమస్యాప్రేషకులగురుపులగు బ్ర॥ శ్రీ॥ పురిహళ్ళ రామశాస్త్రిల
వారు, వీరు యావద్వ్యాకరణగ్రంథములను జగత్ప్రసిద్ధులగు బ్ర॥ శ్రీ॥
భాగవతులహరిశాస్త్రిలవారియొద్దఁ జదివికొనినవారే యైనను, బ్రకృ

తము వీరు వ్రాసినపత్రికను జూచినచో వీరికి వ్యాకరణవాసనయే లేని యట్లు తోఁచు నని వ్రాయ వలసివచ్చినందులకు మిగులఁ జింతిల్లుచు న్నారము, ఈయంశమును స్థిరపఱుపఁదగినగుఱుతులు కొన్ని చూపు చున్నారము, "ప్రాఘ్రాధ్మాధేట్, ... ఇతిసూత్రే ... అనువృత్తి మ భ్యుపగమ్య, ఉపసర్గే ఉపపదే శప్రత్యయో భవతీతి ప్రాఞ్చః ప్రవదన్తి, అతఏవ, ఉత్పశ్యః, విపశ్యః, ఇత్యాదిప్రయోగాశ్చ సాధవ ఇత్యాహుః ఈవాక్యమువలననే వారికిఁ గల వ్యాకరణశాస్త్రానుభవమును, పంక్తి వ్రాయునేర్పును విజ్ఞులు గుఱుతింపఁ గలరు, మఱియు, "పశ్యార్థైశ్చా నాలోచనఇతిసూత్రే భాష్యే, పశ్యార్థైశ్చ ప్రతిషేధః, సమానవాక్యే ఇతిప్రకృత్య వక్తవ్య, ఇతిభాష్యప్రయోగస్యాప్యసాంగత్యంస్యాత్, ... ఏవంచభాష్యకైయటసూత్రవిరోధా చ్చింత్యోఽయం వృత్తిగ్రంథ ఇతిదిక్" ఈమహావాక్యమువలన వీరికి "ప్రాఘ్రాధ్మాసూత్రమువలన వ చ్చుశప్రత్యయము కర్త్రర్థక మనునంశముకూడఁ దెలియ దనియు "ప శ్యార్థ"సూత్రమునందలి "పశ్యార్థైః, అతఏవ నిపాతనాద్బాధేశః, దర్శ నంపశ్యః" అనుమనోరమాపంక్తులుగూడ జ్ఞప్తియందు లేవనియు, సు లభముగాఁ బ్రతిశాబ్దికుఁడును గుఱుతింపవచ్చునుగాన వీరిపత్రిక నింతటి తో వదలి వీరు మొట్టమొదట వ్రాసిన శ్లోకమునకుఁ బ్రకృతోప యుక్త మగువ్యాఖ్యాన మొనర్చి చూపుచున్నారము.

శ్లో॥ విపశ్యపశ్యయోర్భేదం యః పశ్యతి సపండితః,
అపండితస్తు విజ్ఞేయః పశ్యాపశ్యౌ నపశ్యతః॥

ఈశ్లోకము వీ రేతాత్పర్యముతోడనో వ్రాసినను సత్యపక్షపాతి యగుభగవంతుఁడు యథార్థమునే యిందు ఝడితిస్ఫూర్తి నందించు చున్నాఁడు- చూఁడుఁడు, 'విపశ్యపశ్యయోః, సోపసృష్టనిరుపసృష్టయోః,

భేదం, అయం సాధు రయ మసాధు రిత్యాకారకమ్, యః, వైయాక
రణః, పశ్యతి, సపండితః, ప్రాచీనమతరహస్యజ్ఞత్వాది తిభావః, పశ్యా
పశ్యా, ఉభావపి శబ్దౌ, నపశ్యతః, ప్రాచీనమతరీత్యా దుష్టా వితి న
జానతః పునస ఇత్యర్థః, నఞర్థస్య నశబ్దస్య సుప్సుపేతి సమాసః, తుర
ర్థస్సంబధ్యతే, తథాచ పునస్త్వత్యర్థో లభ్యతే, అపండితః, పూర్వోక్తః
పండిత స్తద్భిన్న ఇవ ప్రతిభాతీతి, విజ్ఞేయః, పశ్యాపశ్యశబ్దవిషయం య
స్తు సమ్యక్ న జానాతి స త్వపండిత ఇతి శ్లోకతాత్పర్యమ్, తత్సుప్రకృ
తే పూర్వప్రదర్శితపంక్తిభి శ్శ్లోకకర్తృత్వేన సంగచ్ఛత ఇతి లక్షణసమ
న్వయ ఇత్యల మతివిస్తరేణ, తత్తథాఽస్తాన్నామ, అథ శ్రీమహా
మహోపాధ్యాయబిరుదాంకితైః బ్రహ్మశ్రీ॥ తాతా సుబ్బారాయ
శాస్త్రిభి రుభయశాస్త్రపారంగతై ర్యత్సిద్ధాంతితం తత్ర కించి ద్బ్రూ
మః, శాస్త్రిణస్తు కేవలనవీనమతతత్త్వసర్వస్వప్రకటనతాత్పర్యతయా
వాఽత్రప్రవివిధరీతిచ పర మ్మతే న్నిరూపితం యుక్త్యయుక్త మితిచ
వదామః, పరంతు కాశికాయా మజ్ఞాతాం కల్పయంత స్తత్పూర్వకాలే
విద్యమానం ఛాందసాతిరిక్తం నిరుపసృష్టం లక్ష్య మేకమపినా నైవప్ర
దర్శయంతీతి కించి ల్లిఖితుమవకాశో ఽస్మాకమ్, సపతు ప్రధానః,
అవకాశాంతరాణ్యపి దృశ్యంతే, ఉభయమతానువాదానంతరం, మ
హామహోపాధ్యాయైః ,అనయో రిత్యారభ్య రాద్ధాంత ఇత్యంతగ్రం
థేన య దుక్తం తత్సాహసమాత్రం, దుర్బలంచ, పూర్వోక్తరీత్యా
కాశికాకారా త్ప్రాగ్ నిరుపసృష్ట"పశ్య,,త్యాదిప్రయోగాణాం ఛాంద
సవ్యతిరిక్తానా మభావాత్, లక్ష్యమనుసృత్యహి శాస్త్రం ప్రవర్తతే,
అన్యథాసిద్ధమపి లక్ష్యం శాస్త్రస్య సార్థక్యకల్పనే నాఽలమ్, వ్యా
ఖ్యాతారస్తు లక్ష్యానురోధేన ప్రవర్తంత ఇతి 'మహామహా అప్యంగీకు
ర్వంతి, తదనురోధాదేవ దీక్షితా శ్చపసర్గాఽనువృత్తిం నాఽన్వమన్య

త ఇతి స్పష్టమేవ తద్గ్రంథతః, కాశికాకారదృష్ట్యా నైషధప్రయోగ
స్య "పూర్వత్రాఽసిద్ధవదసిద్ధత్వా దేతత్ప్రయోగబాధా న తస్య ప్ర
వృత్తిం ప్రతిబధ్నాతి, న చేత త్ర్యాపి నోక్త మస్మాభిః, ప్రమాణప్ర
మితప్రయోగాణాం సత్త్వే కాశికాకారోఽ ప్యేవమేవ ప్రవర్తేత, తద
భావాదేవ తాదృశికానాం కేషాంచి ద్వైయాకరణానాం మతం నిరస్య
స్వమతం ప్రకటీచకార వామనః, అత ఏవ మహామహోపాధ్యాయా స్తన్మ
తఖండనాయ తతః ప్రాచీనం [illegible] పాదసన్దర్శిని [illegible], లక్ష్య మేకమపి వా
సంపాద్యమ్ న త్వథాఽ స్తామ్, తథా [illegible] త్యాగభ్య స్వానితత్వా నుప్రా
మాణిక మిత్యంతగ్రంథస్తు కేవలస్యాపి పోలకిస్వితః కాశికాకారస్తు చేవన
కింతు కౌముదీక ర్తుర ష్టష్టాన్వయాపాదకస్చ, అత ఉక్తవిధ్యాఽనుగుణం స
యుక్తికో వా నవాఽపి, యది తత్రాఽనువృత్తియోగ్యత్వేన సూత్రా
ణాం న స్యా త్తదా నిర్దిష్టతా అప్యపసమ సా ధ్వ వృత్తిమతఖండనాయ
ప్రవర్తేరన్ ప్రథమోప స్థితత్వా ద్గ్రాసు వాచ్చ,బహూనా మసమ్మతమితి
చ కిమపిచ కథం వదేయుః అపి చ య్యయతే తత్రాఽనువృత్తియోగ్య
తాతు నిర్బాధైవ తేఽపి లక్ష్యసంగ్రహణాయ దీక్షితా నానుఽ వృత్తి
మంగీకుర్వంతీతి అపిచ "నచ తత్రేత్యారభ్య జాగరూకత్వాత్ " ఇత్యం
తగ్రంథోఽపి చింత్యః బహులక్ష్యవిసంవాదస్తు తత్ర నాఽస్తీతి దీక్షిత
గ్రంథతఏ వాఽవగమ్యతే తత్ర బహూనాం వైయాకరణానాం నాను
కాశికాకారేణ కేచిత్పదసిద్ధిష్టానాం తదనుసారిణాంచేతి వ్యాఖ్యాన
స్వారసత ఉపపద్యతే ప్రకృతస్యతన్మార్గధారణప్రవృత్తత్వాత్ అన్యచ్చ
బహూనాం లక్ష్యాణాంజాగరూకత్వేకాశికాకారా దతీవనవీనస్య శ్రీ
హర్షస్యప్రయోగ మేకమేవ దత్వా ప్రయోగాంతరం లోకే తాదృశం
ప్రాచీన మన్యమహాకవిప్రయుక్తం నాస్తీతి ద్యోతయంతఇవ దీక్షితా
శ్శ్రుతిపర్యంతానుధావనం కథంవా కుర్యురితి మహా న్విశయోఽ స్మా

రం దీక్షితానంతరగ్రంథేషుతు దృశ్యంతే ప్రయోగాః తేతావ త్క్వ-
ముద్యనుసారిణఇతి హేంతో స్సహాయాఇతి వక్తు మయుక్తంఅతః కాశి
కాకాలఏవన కింతు తన్మధ్యకాలేఽపి ప్రయోగదారిద్ర్య . మస్తీతి
తద్గ్రంథఏవ ప్రమాణ మస్మాకంసంతువా ప్రయోగా స్తన్మధ్యకాలే తేఽ
పి కాశికాంనబాధంతఏ వేతిదిక్ అన్యేన్యై నైతద్వ్యాఖ్యానంతరవిద్యమా
నం "అతఏవేత్యారభ్య కౌస్తుభాద్దా. ఇత్యంతా వాక్యమపి పరాస్తం
అపిచ"కించేత్యారభ్య ప్రష్టవ్యా" ఇత్యంతగ్రంథోఽపి చింత్యః అనువృ
త్తివాదినోఽపి కథంచి త్సాధుత్వ మవద న్నితీత్యస్మాభిః "పండితాయ
తే" ఇతిశ్లోకాంకిత వ్యాసే స్పష్ట ముక్తత్వాత్ నిరుపసృష్ట స్యాఽగతి
కగతికత్వేన సాధుత్వ మన్యస్యతు నిరాధారతయా సాధుత్వ మితితు
ప్రత్యు తాఽస్మన్మతత్వా త్తదేవ మహామహోపాధ్యాయై రప్యంగీకృ
త మితితు మహా నామోదఏవ కించ "మన్గసం హేంత్యారభ్య స్పష్టం
తద్విదా మిత్యంతగ్రంథోఽపి పూర్వవదేవ తత్రాఽప్యగతికగతికత్వై
వ సమాహితత్వం ద్యోతతే ఇతిస్పష్టమేవ, అపిచ "యదాత్వేత్యార
భ్య సారస్వతసూత్రప్రక్రియామాదు వాదోఽపి పూర్వవదేవ, ప్రకృతస్య
పాణినీయవ్యాకరణరీత్యా పశ్యేత్యస్య సాధుత్వముతాఽ సాధుత్వ
మితి విచార్యమాణత్వా దన్యవ్యాకరణరీత్యా సాధుత్వసాధకత్వ మితి
తుయత్కించి దేతత్, యదా నిరుపసృష్టమత్ర దాస్యార్థమిత్యుచ్యతే
తదాతు తదనువాద స్సముంజసోఽపి సోఽపి నామనదీక్షితయో స్త
త్సూత్రప్రక్రియాపరిజ్ఞానమపి నాస్తీతి వక్తు మయుక్తత్వా దుపేక్ష్యతే,
యుగతు 'బహూనాం' మిత్యత్ర సారస్వతసూత్రాణా మప్యంతఃపాతిత్వ
మితి దీక్షితానా మాశయ ఇతి న దీక్షితానా మజ్ఞతా, కాశికాకార
స్యాఽజ్ఞతాకల్పనంతు ప్రకృత మేవేత్యుచ్యేత తత్రాపి ప్రమాణాంత
రం విన్నై వాఽ ధునికప్రవచనమాత్రతో విశ్వసితు మసమర్థా వయం

కించ దీక్షితా అన్యవ్యాకరణరీత్యా సాధుత్వేఽపి నాఙ్గీకుర్వంతీతి కాలీసేత్యస్యాఽసాధుత్వకథనా దవగమ్యతే, అతో దీక్షితానాం ప్రవృత్తి రుపలబ్ధలక్ష్యాణాం సంరక్షణవిధానేఽపి పామనస్యతు తాదృశలక్ష్యాణామేవాఽభావా దన్యథాఽభూతత్వమితి స్వరసత స్సంపద్యతే, నచేత్స్వోక్తే విషయే అనువృత్త్యాను వృత్తిప్రయమాత్రే సర్వవ్యాఖ్యాతృశిరోమణిశిరోధృతపాదయుగళస్య వామనస్యాఽజ్ఞతాకల్పనం దుర్వారం స్యాత్, తచ్చక్రమప్రాప్తం చేదస్తు, ప్రకృతేతు నతథా, అపిచ మహాకవి ర్భట్టిః, "రావణార్జునీయ" ధాతూదాహరణకావ్యకర్తాచ, 'వాసుదేవకావ్యనామ శాస్త్రాధ్యాయ్యుదాహరణకర్తాచ' ధాతువృత్తికర్తా మాధవశ్చ, అన్యేఽపిచ, నిరుపసృష్టమతం నాఽనుకుర్వంతి, కాశికావ్యాఖ్యాతా పదమంజరీకర్తాఽపి తన్నైవ, భట్యాదయశ్శాస్త్రస్య లక్ష్యత్వేన కావ్యం విరచయంతః కించిదపి నిరుపసృష్టమతం సమ్మతంచే దేకమపివా కథం నదద్యు రుదాహరణం తాదృశం, పదవాక్యప్రమాణపారీణో మల్లినాథసూరిశ్చ బహుప్రాచీనలక్ష్యవేత్తాఽపి బహుగ్రంథవ్యాఖ్యాతాఽపి నైషధీయ 'ధయాం' పశ్యః, ఇత్యాదిప్రయోగవిషయె అగతికగతికత్వా మన్వాన "ఇతి గతి" రితి కాశికానూదిత "కేచి"దితిమతేనశా ద్గతిం కల్పయామాసేత్యపి యత్తదపి నిరుపసృష్టమతస్యాఽతీవ దౌర్బల్య మాపాదయతి, అతో మన్యామహే కాశికామతమేవ బహుమహావిద్వత్ప్రవ్యాఖ్యాతృశిరోమణిశిరోమాన్య మితి, దీక్షితమతంచ నవీనలక్ష్యనిర్వాహకత్వేన ప్రవృత్తం యుక్తియుక్తంచ భవతు, భాష్యాఽవిరుద్ధత్వా దుభయమతయోరపి మాననీయత్వే ప్రాప్తేఽపి పూర్వోక్తహేతుభిః కాశికైవ పరాం కోటి మారోహతీతి నిర్వివాదః పంథాః, ఏత త్సర్వం ప్రాగేవ ప్రపంచిత మస్మాభి రితి నైవాఽత్ర పున రనూద్యతే, అపిచ సారస్వత

సూత్రప్రక్రమానువాదానన్తరం, "అసతి బాధకే" ఇత్యారభ్య యదు
క్తం తదపి చిన్త్యం, కుత ఇత్యుక్తే, కాశికాకాలాత్ప్రాక్ప్రమాణ
ప్రమితనిరుపసర్గప్రయోగాణామభావ ఏవ బాధకపదస్య మర్థో భాతీతి
కాశికాకర్తుస్తన్నవాఽజ్ఞతాలేశోఽపి, అతస్తత్ప్రయోగసంపాదనా
ర్థం యతన్తామితి మహామహోపాధ్యాయాః ప్రార్థ్యన్తే తావత్పర్యా
ప్తం కాశికామతాద్దీక్షితమతం నాతిశేత ఇత్యపి సువచం తదేతత్పూర్వాః శ్లో
కైరపి కిఞ్చిదనూద్యతే॥

శ్లో॥ భో భో "రామయ్య" శాస్త్రిన్ భవదుపన్యస్తస్సమస్తోఽప్యమృత
ప్రాయశ్శ్రోత్రహితశ్చ దీక్షితమహోద్ధారే పునర్దీక్షితః।
అస్త్వేవం స్వరితత్వమేవ స పునస్తత్ర ప్రసక్తం భవే
దిత్యేవం భవతాం వచః కిము మహాన్ సంగచ్ఛతాముచ్యతాం॥

శ్లో॥ కిం జానాతి న దీక్షితః కిముత వా జానాతి నో వామనో
యజ్జానాతి భవాన్ "న వా స్వరితతా" తత్రేతి యుక్త్యన్తరం।
నో జానాత్యపి వృత్తికృత్కిము మహాభాష్యైకసర్వస్వవి
ద్దృష్టిస్తన్మతఖణ్డనోద్యతమనా జానాత్యపీదం కథం॥౨॥

శ్లో॥ అనుమానవశాదయం భవేదిత్యపి యుష్మాకమతీవ సాహసం స్యాత్।
యది దీక్షిత ఏవ మూలగ్రన్థే లిఖతి స్పష్టమితీవ మన్మహే భోః॥

శ్లో॥ అస్య ప్రచ్ఛన్నం పణ్డితైరుచ్యమానం, వాక్యం కించిద్దృశ్యతాం
భో మహాన్తః। నోచేదేతత్సాహసాత్సాహసం చేత్యేవం వక్తుం
నైవ సందేహలేశః॥౪॥

శ్లో॥ స్వరితత్వవిచారస్తు తథాఽఽస్తామన్యథాఽపి వా।
క్రియతే ఖణ్డనం వృత్తేరిత్యత్రాఽఽకర్ణ్యతామిదం॥౫॥

శ్లో॥ భవిష్యత్ప్రయోగస్య సంరక్షణార్థం కథం వామనోఽన్యోఽపి
యత్నం విదధ్యాత్। న వా ఛాన్దసాదన్యలక్ష్యం చ కాస్తీత్యతః
కాశికాకృత్తథా వ్యాచకార॥౬॥

శ్లో॥ ప్రత్నోక్తదీక్షితకాలతస్సహిమహాక్ష్మీభృ హార్దవిద్వత్కవి స్తల్లక్ష్యస్య
తురక్షుణాయయతనం కుర్యాత్తథాదీక్షితః। ఏకం వాఽపిన లౌకికం మిల
తివైతద్వామనాత్ప్రాగహో లక్ష్యం కించు కరోతి వామనమ
హాభట్టః పరో వామహాన్ ॥౮॥

శ్లో॥ వామనస్య మతఖండనం యది ప్రస్తుతం భవతి కౌముదీనభాత్ ।
తద్ధ్వనద్ధ్వరిహా మృగ్యతాం నవం లక్ష్యమేక మితి ప్రార్థయామహే ॥

శ్లో॥ నైవ చ్ఛాందసహో ఽన్యలక్ష్య మితితు శ్రీదీక్షితానాం గతిః ।
ర్వ స్త్రీస్సాని మహో నవాఽదదత నప్రాచీనలక్ష్యం మహాన్ ।
తత్స్వాంగకృతేన నిశ్చినుమహే నాఽలంప్రమాణాంతరైః ।
నైవాఽంగీకరణా యది ప్రకటనం లక్ష్యస్య యుక్తం భవేత్ ॥

శ్లో॥ ప్రత్నం తత్కాల లక్ష్య మేవ సకలం యుష్మస్మతం నిర్వహే ।
ద్వైరస్యం చ వదే నాదేన నితరాం న్వప్రన్వితేః పరం ।
నా చేద్వార్తికకృత మతం నహి భవేచ్ఛ్రౌత్యం యతః స్తన్మతే ।
భట్టిప్రష్టమహామహాః విదధతే స్వాఽంగీకృతం గ్రంథితః ॥౧౦॥

శ్లో॥ అగతికగతికత్వం మల్లినాథోఽపి ధీమా నపిఖ దనుగతార్థో నైష
ధీయప్రయోగః । త ముపచరతి భట్టః కాశికాఖండనార్థం యదితి
త దతిమాత్రం దార్బల్యం వ్యనక్తి ॥౧౧॥

శ్లో॥ జానాత్యేవహి కాశికాగత మతో ఽన్యన్యస్మతం తత్తతం ।
దార్బల్యం విదినష్టి సూరి రఖిలవ్యాఖ్యాతృచూడామణిః ।
త త్కేచి త్ప్రవదంతి యన్మత మదః ప్రాక్స్వందిగ్ధై స్సత్కవి ।
ప్రష్టైశ్చాఽపి స్వీకృతం మనుమహే తత్తత్ప్రవృత్త్యా నయం ॥

శ్లో॥ విద్యంతే కిల లక్ష్యలక్షణవిదో విద్వత్కవీశా శ్శతం ।
తత్తైత్రికే స్వకృతి ష్వతీవ నియతం లక్ష్యా ణ్యదు స్తక్షయా ।
తే ష్వేకో ఽప్యుపసర్గతో విరహితం లక్ష్యం నవాఽదర్శయ ।
ద్యత్తత్తాదృశసమ్మతం నహి భవే దిత్యేవ మాచక్ష్మహే ॥౧౩॥

శ్లో॥ అగతికగతికం పరం స్తువంతః । ప్రథితమతం బహుసమ్మతం త్యజం

తః । కిమపిచ విలిఖంతి య ద్భవంత । స్తదపిచ సూచిత మస్మదు
క్తిభిః ప్రాక్ ॥౧౪॥ శ్లో॥ న నూతనం కించి దపీహ దృశ్యతే భవ
త్ప్రణీతేఽపిచ వృత్తిఖండనే। పరంతు తావ త్స్వరితత్వవాసనాఽ।
ప్యథాఽత్ర నాఽస్తీతి తదేవ నూతనం ॥౧౫॥

శ్లో॥ న్యాసితే యది దీక్షిత "స్వరితతా నాఽస్తీ"తి యుక్తిం త్యజ। స్త్వద్ధ్యానైవ పథా వృథా కథ మథః కుర్యా దయం కౌశికః। ప్రాథమ్యేన ఋషి ర్హుతాసనస్థిత ముపేక్ష్యాఽపి స్వయం "ద్రౌపద। ప్రాణాయామ" ముపైతి దీక్షిత, ఇతి త్వాశ్చర్య మనాదృశం ॥౧౬॥ శ్లో॥ బహూనాం విదుషాం నైవ సమ్మతం పర మిత్యయం। నిష్కృష్టార్థో దీక్షితస్య పంక్తే రస్యేక మస్మహే ॥౧౭॥ శ్లో॥ అత్ర మానం దీక్షితస్య గ్రంథసందర్భ ఏవహి। యత స్సోఽయం మహాభాగో లక్ష్యాంత మప్యదాత్ ॥౧౮॥
శ్లో॥ దర్శయిత్వా లక్ష్య మేకం నవీనం వృత్తికాలతః। అథాన ప్రభృతిపర్యంతం తద్దారిద్ర్యం వ్యనక్తిహి ॥౧౯॥ శ్లో॥ అతఏవం విజానీమ స్తత్తద్గ్రంథసమన్వయం। ప్రభూ దోయది తత్రస్యా త్తద్వ్యాయం నస్తు మాహ్వథ ॥౨౦॥ శ్లో॥ భాష్యే కిమపి నాఽస్తీతి కృత్వా కేచి న్మహామహాః। ఆలంబ్య ఛాందసాధారం నాఽనువృత్తిం వితేనిరే ॥౨౧॥ శ్లో॥ తదేత ల్లక్ష్యవి చ్ఛాత్రవిచ్ఛి శ్రీవామనో మహాన్। నిరాచకార లక్ష్యాణాం లౌకికానా మభావతః ॥౨౨॥ శ్లో॥ ఆచార ఇతి కృత్వాతు పూర్వపక్షమతం స్ఫుటం। స్వమతం వ్యాకరో స్త్రింశే సిద్ధాంతి జనసమ్మతం ॥౨౩॥
శ్లో॥ న తద్భాష్యవిరుద్ధంవా నచాఽన్యంచ విరుధ్యతే। ఇతో వ్యాఖ్యాతృపదవీమారోహ విశేషతః ॥౨౪॥ శ్లో॥ 'కవయ స్స్వపథినా, ఇతి కృత్వా నైషధే 'థయా, నేరం। ప్రాఽయుజ్జ్య తత్ప్రయోగో భట్టానాం ఖండనే ఽభవ త్తృణం ॥౨౫॥
శ్లో॥ లక్ష్యానుగ్రహాత్ ప్రవృత్తావపి తద్వృత్తిప్రవృత్తేరపా। కర్తుం గౌరవ మిష్ట ఇత్యపి పూర్వ వాఽస్మాభి రుక్తం కిల। కిం నూత్నం లిఖితం భవద్భి రథ యత్కించి న్నవీనం త దప్యస్మాభి "స్స్వకపోలకల్పిత"మితి ప్రాగుక్త మేవాంఽ తతః ॥౨౬॥
శ్లో॥ బహులక్ష్యవిసంవాదో, దీక్షితై ర్వర్ణితో ఽభవత్। ఇతి యత్తు భవత్ప్రోక్తం తద ప్యస్మదుపేక్షితం ॥౨౭॥ శ్లో॥ దీక్షితా త్ప్రాగపి యతో బహులక్ష్యాణి నాఽఽస తే। తి "ద్బహూనాం" పద స్త్వేవం నైవ వ్యాఖ్యాన మర్హతి ॥౨౮॥
శ్లో॥ నైవాఽఽవాభ్యాం జగత్యోఽపి భవంతః కృతబుద్ధయః। ప్రమాణప్రమితత్వేన లిఖంత్వితి శివం పరం ॥౨౯॥ ఇతిశ్రీ తిరుపతివేంకటేశ్వరా,

10185